

**Erasmi a Chokier Tractatus iurisdictionis ordinariae in
exemptos, illorumque exemptione ab ordinaria
iurisdictione**

in duos tomos distinct.

I. Scholia in Constitutionem Concilii Lateranensis. II. Conservatorias
Ecclesiasticas quaest. 130. III. Conservatorum Laicorum materiam,
Tribunali viginti duûm virum Leod. adoptatam comprehendens

**Chokier, Érasme de
Coloniae Agr., 1684**

Quæstio 117. Vtrum exempti exemptione cleri secundarii Diœcesis
Leodiensis possint debitores suos actione personali convenire coram
Abhate S. Laurentii Privilegiorum conservatore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61908)

QUESTIO CXVII.

Utrum exempti exemptione cleri secundarii Diocesis Leodiens. possint debitores suos actione personali convenire coram Abbate S. Laurentii privilegiorum conservatore.

SUMMARIUM.

1. Exemptorum causa in prima instantia tractari possunt coram conservatore active & passive.
2. Conservatores equiparantur ordinariis.
3. Casus legis aut privilegii tollit omnem ambiguitatem.
4. Dispositum in uno correlativorum, habet etiam locum in alio.
5. Qui timet molestari, potest creditorem prevenire.
6. Conservatores an possint prevenire ad exclusionem aliorum iudicum.
7. Prevenire potest debitor suum creditorem.
8. Molestari timens potest coram suo iudice prevenire.
9. Preveniendo potest executio impediri.
10. Turbatores privilegiorum Ecclesie excommunicantur.
11. Libertas Ecclesiastica in quibus consistat.
12. Bulla eterna Domini neminem eximit.
13. Exempti qui patiuntur se trahi coram ordinario, incurrunt in censuras.
14. Advocati etiam & procuratores censuras incurrunt.
15. Constitutio Papalis ubi sit publicanda.

Quod in prima instantia causa exemptorum ventilari possint coram conservatore, Navar. conf. 2. nu. 2. vers. tertio de offic. del. refert se ex sacra congregatione audivisse, & ego superius variis in locis late ostendi.

Ratio esse potest, quod conservatores deputati ad universitatem causarum, magis ordinariorum quam delegatorum jure censeantur, Nevisanus conf. 35. Vantius de nullitatib. coram quo nullitas proponi possit, nu. 17.

Sed quid opus emendicatis suffragis omniis que fontibus sectari rivulos, cum ad manus habeamus privilegium Sixti Pontificis editum anno 143. septimo idus Novembris, quo apertis verbis conceditur exemptis facultas trahendi suos debitores coram Abbate sancti Laurentii privilegiorum conservatore, etiam alia in causa quam beneficii planeque prophana aut patrimoniali,

3 Quo fit, ut cum privilegium teste Oldendropio, de iure singuli deserviendo n. 3.
 vers. alia autem sit quasi privata lex, ulterius non sit investigandum, quia cum calum
 legis aut privilegii est expressus, nulla superesse potest dubitandi occasio, *Salm*
 4 *conf. 14. num. 17. Parisius conf. 136. par. 3.* Et quidem hoc privilegium ulvenit non
 modo cum exempti experiuntur contra suos debitores, sed etiam cum implicati
 habent cum aliquo rationes, à cujus impetitione etiam si is exemptorum creditor
 esset, volunt mediante congrua solutione absolvi. Tum quod ita ab exempto
 conventus debitor exempti censeatur, etiam si exemptus ei pecuniarè obligaretur,
 5 *l. creditori vers. sed omnis ff. de verb. oblig.*

Tum quod debitor & creditor sunt correlativa, *Baptista à sancto Blasio de*
coerelativis num. 6. par. 1. dispositumque in uno correlativorum, censeatur quoque
 in alio dispositum, etiam si verarentur in materia à jure communi exorbitante, *flu-*
cta vel odiosa, Baptista à S. Blasio d. loco nu. 8.

Signanter verò quod textus Privilegii habeant hanc verborum emphasim ac
 alios qualicumque & quavis occasione. Dispositio enim facta verbis generalibus
 & prægnantibus, ad omnia trahitur, *Mascard. de probat. vol. 3. concl. 171. num. 45.*
 Distinctioque qualicumque omnes casus comprehendit, *Bero. quest. famul. 66. nu. 11.*
 Quo in articulo etiam animadvertendum Pontificem usum figura, quam *Reho-*
res epanaleptim, hoc est repetitione verborum qualitercumque & quavis occa-
 sione, quæ fieri aliter non assolet, quàm majore cum significatione energiceque
 voluntatis, qua de re late post Joannem Baptistam à sancto Blasio præses Everhardi,
in locis legalibus loco à vi geminationis. Ioan. à S. Blasio tract. de geminatis. Idedque sub his
 verbis non includi non potest dispositio, si contendat ff. de fideiussoribus seu im-
 ploratio officii judicis, quo postulatur permissiturque ei cui exceptio competit, facultas
 conveniendi excipiendi seu agendi non coram iudice ejus adversus quem exceptio
 proponitur, sed coram iudice ejus cui exceptio competit, qui alioquin partibus rei
 fungeretur. Quæ de re abunde alio in loco tractatum est.

Quæ actio cum sit personalis, identidem est præjudicialis alteri actioni quali-
 cumque.

Denique cum conservatores sint iudices exemptorum, possunt exempti qui
 molestiam timent, eamque avertere volunt, coram conservatore suo, ut eos ab
 hac molestia eximat vindicetque experiri. *Rom. conf. 244. Barth. l. Societatem §. ar-*
bitorum num. 18. ff. pro socio, Blarerius ad l. diffamari cap. 4. num. 11. vers. reus cui exceptio
competit. C. de ingen. & manum. & sic exceptionem eo modo evitare, quo ii qui de
 nullitate aliqua principaliter iudicium præveniendò intentarunt, *Lancelor. de attentat-*
is par. 2. cap. 17. num. 87. & cap. 16. num. 13. & seqq. inhibitiones enim alterius iudicis
 postea aditi corruerent. *Lancel. de atten. par. 2. cap. 4. limit. 2. nu. 62.* Hæcque de materia
 consulti olim respondimus in hæc verba.

CONSILIUM I.

Impetrantes à jurisdictione ordinaria exempti officium conservatoris implorant, ut ejus autoritate declaratur eis competere jus excipiendi seu solvendi oppositoribus juxta valorem pecuniae nunc currentis, at vero opposites è contra dictum se habere instrumentum scabinale, idè que conservatoris jurisdictionem præveniri non posse, sed hujus exceptionis & articuli quaestionem discutendam esse coram scabinis.

Quæritur quid juris.

Respondetur, jurisdictionem conservatoris ordinarii judicis exemptorum esse præventam, ideoque ex adverso scabinale tribunal reclamari non posse.

Primo, Quia cognitio qualitatis pecuniae restituendæ præjudicialis est actioni reali. *Guido de Suzaria de instr. Guarentigat. num. 11. l. fundum Titianum ubi Barb. ff. de except. proinde ea coram iudice prævento ventilari decidique debet. l. ubi ceptum ff. de iud.*

Secundo, coram conservatore cognoscitur de jure excipiendi competente reus impetrantibus, juris autem est explorati, Reum sive debitorem posse pervenire & petere fieri declarationem super suis exceptionibus coram suo iudice, *Castr. l. si contentendus ff. de fideiuss. l. ea inter ceteros in terminis & in eisdem verbis tradit Casar Contardus ad l. diffamari cap. 5. numer. 17. confirmatque id auctoritate Alexandri, Decii, Boeris eosque sequitur Blaterius d. l. diffamari cap. 5. numer. 11. vers. quemadmodum & reus cognatus, d. l. diffamari nu. 5.*

Rationem adfert præcitatus Blaterius in hæc verba.

Reus cui exceptio competit, potest super ea sui ordinarii judicis officium implorare, licet iudex actoris non sit, cum ista exceptio jam examineatur, principaliterque alias in iudicio auctore agente examineatur incidenter, atque ex ea ratione possit examinari coram illo iudice, coram quo actor necessario actionem debuisset proponere, in quo etiam actor non gravatur, cum ipse & ad hoc de jure communi teneatur, ut *Barb. l. si Societatem §. arbitratorum num. 18. ff. pro socio tu ille.*

Tertio, cum timeo molestari, licet mihi agere coram meo iudice ad declarationem juris mei. *Conardus ubi sup. Castr. ubi sup. l. si duo patroni, ubi glo. ff. de injur. id. que per implerationem judicis officii, ut ei inhibeat à quo molestari indebitè timeo, uti notanter etiam tradit. Rom. conf. 244. & hoc modo inquit captiva aut executio poterit evitari, Rom. d. conf. 244. debitor enim eo in casu non est in mora solvendi, d. conf. 244. v. pap. seqq.*

Quarto non obstat, quod credito in beneficii instrumentum guarentigatum competat electio actionis.

Respondetur enim, quod actor eligere non possit iudicem, quando reus privilegio

10 privilegio speciali proprium habet iudicem. *glo. auib. habita C. ne filius proprie. Ac* cedit, quod debitor præveniens in propositione suæ exceptionis coram suo iudice. *Contardus ubi supra per objectionem nullitatis instrumenti. Lancet. de attentati* *pari. 2. cap. 17. nume. 87 fol. 377. vel petitionem ut in instrumentum guarentiarum aut* in forma camera expeditum reducatur satisfactione congrua ad arbitrium boni vi-
ri, qualis est conservator executionem remorari potest. *Lancet. de attentati. pari. 2. c. 16.* *n. 13. & 14.* Denique impetrantes hic experiuntur conditione personali. *l. si quis con-* *rendat ff. de fideiussate Contardus ad l. diffamari cap. 3. nume. 122.* Cujus quidem bene-
ficio legis potest is qui debitor est agendo prævenire & creditorem suum compellere,
ut jurisdictioni iudicis acquiescat. *DD. de loco si contenda. Blaret. d. num. 11. Contard.* *ubi sup. c. 3. n. 122.*

Quinto pro eo videtur casus etiam in terminis apud Abbatem, *cap. si quis con-* *tra num. 2. de foro compet.* in hæc verba. Nota regulam vulgaram quod actor sequi-
tur forum rei, limita quando de aliquare principaliter contenditur, secus si agi-
tur super aliquâ exceptione, ut quia reus originarius antequam conveniatur, vult
super exceptione agere, quod aliquando potest; hoc in casu agendum est coram
iudice coram quo ageretur si ipse reus conveniretur, quia attendi debet causæ
naturalis origo, non quod accidentaliter contingit. Nam hæc tenus ostendimus, si
principaliter cognoscendum esset de qualitate pecuniæ solvendæ, quod id fieri de-
beret coram iudice actionum personalium, possetque debitor coram alio iudice con-
ventus causam ad iudicem suæ personæ retrahere.

Potèrò certum est, quod si creditor hoc jus excipiendi aut solvendi in actionem
deduceret, quod ea proponi deberet coram iudice debitoris, quæstio enim de qua-
litate pecuniæ solvendæ personalis est, per eam enim creditor seu actor intendit sibi
dari oportere *text. §. appellamus in l. de act.* Ideoque ea actio coram iudice earum
actionum quæ sunt in personam, veni proponenda.

Sexto, privilegio Eugenii Papæ membra secundarii cleri Diocesis Leodiensis
neque agendo neque defendendo ordinarii jurisdictionem prorogare non possunt.
Quinimò Pontificum privilegii quæ notoria sunt & motu proprio concessa, jurisdic-
tionem Conservatoris active & passive sunt subiecta.

Septimo, debitor volens offerre pecuniam debitam, potest id facere coram
suo iudice, non coram iudice creditoris, *Boerius decis. 114. nume. 9. his verbis.* Si de-
bitor velit offerre pecuniam debitam & creditor recuset recipere, & debitor
velit eam deponi facere autoritate iudicis, ne ullam moram vel pœnam incurrat
secundùm formam. *l. acceptam C. de sur.* quis erit super hoc iudex competens,
& sic an debitor sequi forum creditoris, an verò forum debitoris teneatur & con-
cludit *Baldus in d. l. acceptam 13. quæst.* quod forum iudicis rei debitoris, non forum
creditoris, quia debitor iudicem adiit, ut reus & non ut agens. *per text. in l. In*

contractibus C. de non. Num. pecu. DD. cap. Rom. §. contrahentis de foro comp. in 6. l. ita
Bovin.

Octavo extant nostra memoria sententia & praedicta ab Officiali Leodien.
qui jurisdictionem suam exercuit in causis reorum qui jurisdictionem suam praeve-
nerunt, sublatam hoc modo actoribus eligendi iudicem facultate. Idque non mi-
nerum, cum vigilantibus jura soleant subvenire. l. pupillus ff. qui in fraudem. Quod
ipsum hoc in facti contingentia coram Conservatore in praxim utrumque forentem
dicatur posse sua det analogia & proportio utriusque fori. de qua Praeses Everardus in
l. ita legalibus loco a proportione. Et nos etiam alio in loco lib. 1. de jurisdic. ord. in exemp.
quasi. 45.

Nono & consequenter opposites post impetrationem mandati a conser-
vatore agendo realiter in praedictum mandati a conservatore impetrati attentasse
dicendi sunt, quando enim per primum iudicem est inhibitorium, uti hoc in casu, non
potest coram secundo iudice de eadem re alia actio institui. Lancelot. p. 2. c. 4. limit.
2. num. 62.

Ratio, Quia inhibitorium facit attentatum, reddique illicitum, quod alioquin
esset licitum. Lancel. num. 6. Hinc est quod executio facta vigore executorialium
aut brachii secularis legitime obtenti, dicatur attentata. Lancel. part. 2. cap. 20. ampl.
5. & 6. instrumentaque guarentigiata vel in forma camerae expedita superveniente
inhibitione executioni demandari non possunt. Lancel. cap. 16. num. 13. & 14. Massa
Galestin ad for. camer. oblig. paricula 4. q. 3. n. 5. & seqq.

Idque adeo verum, ut neque agenti ad revocationem attentorum obstat exce-
ptio non iuris, nisi tamen de ejus non jure constet per ejus confessionem, secus si aliun-
de constaret de non jure, ut puta ex probationibus vel aliter. Nam jus revocandi
attentati potius causatur ex facto & culpa attentantis, quam ex aliquo jure quod
cohaereat illi contra quem attentatur.

Quare concludo bileta laicalia attentatorum jure esse revocanda, ulteriusque
esse decernendum & declarandum, opposites poenas in mandato tactas incur-
risse per late tradita a Roberto Lancelotto de attentatis cap. 31. num. 371. & seqq. & part.
2. cap. 20. in praefatione num. 10. fol. 404.

CONSILIUM II.

Hae quaestio dominationum vestrarum arbitrio commissa magni momenti
est, si jurisdictionis punctum de quo disceptatur inspiciamus, sed longe majoris est
cura & momenti, si periculum animae consideretur.

De jurisdictionis puncto ad pelvim usque prioribus in scriptis tractatum est,
paret ergo per tantum hic dictum esto, Conservatore datum ad propulsandas injurias
exemptorum, posse etiam cognoscere de causis ipsorum debitorum, nam non sol-
vendo

vendo & retinendo debitum, creditori sit à suo debitore injuria. ut post. *Spectulan. rem. tit. de instrum. edic. §. nunc verò aliquare solvit. in terminis Guido Papa quæst. 17. me. 3. aliq. prior scripto à me notati*, & pro hac sententia clarescit S. D. N. Sixti Papæ evidens textus Bullæ Conservatoris, cujus verba ex prioribus scriptis sumi poterunt, ne iudicibus sagacibus mansum in os digerere videamur, & si D. V. lubet ipsam Conservatoris Bullam quæ alioquin ex se obvia omnibus est, ostendamus De periculo verò animæ judicum & advocatorum hic agi dico propter Bullam illam cœnæ Domini, timorata viris conscientia valde metuendam, ut quæ omnes excommunicatione innodat turbantes Romanæ Ecclesiæ privilegia & jura mediata vel immediate subiecta. Cujus quidem Bullæ tenor talis est: vel jura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia dictæ Ecclesiæ Romanæ mediata vel immediate subiecta nec non supremam jurisdictionem in illis nobis & eidem Romanæ Ecclesiæ, competentem de facto usurpare, perturbare, retinere & vexare variis modis præsumimus, non adherentes, fundatores, defensores, eorum seu illis auxilium consilium velivorem quomodolibet præstantes.

Quod autem exemptorum privilegia & jura mediata sive immediate ad Romanam Ecclesiam spectent (utpote cujus interest multos habere ab ordinaria jurisdictione exemptos sibi immediate subditos, testatur aperte Petrus Rebuffus Romanæ Domini comprehendatur. Insuper eadem Bulla cœnæ Domini excommunicat diciturque vocet violatores Ecclesiasticæ libertatis, quemadmodum hoc latè ostendit in explicatione illius Bullæ eruditiss. Gregor. Sayr. *in thesuro Theolog. Moral. tom. 1. lib. 3. cap. 19. num. 2.*

Quæ quidem Ecclesiastica libertas consistit non modò in privilegiis Ecclesiæ universalis, sed etiam particularis alicujus Ecclesiæ, sive ea privilegia à Deo, sive à Papa, sive ab aliquo Principe concessa aut præscriptione acquisita sint. *late idem Gregor. Sayrus. Rochus de consuet. num. 454. Et ad amussim Joannes Lupi Sagotiniensis tract. de Ecclesiast. libert.*

Itaque quin exemptione cleri secundarii quibus se suaque membra sacra rectè à quacunque jurisdictione defendit, sit Ecclesiasticæ libertatis, nemo est qui ambigat & proinde ejusmodi Ecclesiasticæ libertatis Ecclesiæ temeratores liberos & immunes esse à censuris, nemo etiam credo est qui audeat asserere. Quare ut unde exordium sumpsi, illuc redeam, non possunt non iudices hac in questione Ecclesiæ suæ matti faventes obsecundare, nisi malint se illius censuris & diris à Bulla comminatis irretire. Idque non obstantibus quibuscumque Principum aut Imperatorum, si quæ sint tales, constitutionibus (quod non crediderim) etiam à clero secundario exempto & S. Sedi subiecto acceptatis.

13 Nam Bulla cœnæ Domini præterquam quod neminem eximat, sed omnes consti-

constitutiones ei adversantes propter clausulas irritantes ei insertas inficiat & ir-
 riter, etiam si illius violatores regali aut imperiali splendore fulgeant, Gregor. Sag-
 rum d. lib. 3. cap. 25. num. 10. Et si certo certius est, quod clerus exemptus contra-
 rias constitutionibus obediendo aut eas acceptando, nihil agat, exemptioni enim
 & libertati quae sua non est sed Papae, renuntiare non potest, tex. cap. cum tem-
 pore ubi Abb. & DD. de arbitrio, idque satis evincitur ex constitutione Martini V.
 incipit ad reprimendas in verbis etiam occasione cujuscumque submissionis. Interea si
 neque iudices tui sint uti hac Bulla, certe neque etiam ipsamet partes non modo
 que agendo aut connivendo in libertatem Ecclesiasticam impingunt, sed ne qui-
 dem pars ea, quae conniventibus oculis sese ad ejusmodi iniquum examen aut ju-
 dicium incompetens trahi patitur, nam & partem ream non reclamantem incide-
 re in Bullam Coenae Domini aperte respondit Martin. Navar. cons. 1. quaest. 41. num.
 20. de consuet. Denique ab hoc etiam censurarum fulmine non possumus eximere
 advocatos, procuratores vel alios quoscumque causarum infitiores, qui stu-
 dium, laborem, & operam impendunt eis, quae in Ecclesiae jura, privilegia,
 libertates insumunt, uti etiam in explicatione Bullae Coenae Domini censuit Cardi-
 nalis Toletus Alphonsus Vinandus num. 7. patrocinando enim causa illicita, auxi-
 lium & favorem quis praestare censetur, inquit Joannes Anania, in cap. si adversus
 num. 2. & de haeretic. qua de re quoque extat horrenda constitutio Martini V. incip.
 ad reprimendas, in haec verba. Ad reprimendas & infra, hos igitur adversus talia praesumptio-
 num temeritatem remedia imponere, & super his salubriter providere cu-
 sentiam statuimus, decernimus & etiam ordinamus, quod omnes & singulae
 personae Ecclesiasticae saeculares & regulares, quavis perfulgeant dignitate, quae
 aliquam personam Ecclesiasticam in actione reali, mixta vel personali, civili vel
 criminali, etiam occasione cujuscumque submissionis vel alias ad forum sive judi-
 cium laicale directe vel indirecte trahere praesumpserit, causam ipsam & omne jus
 in re vel ad rem causa vel occasione hujusmodi quomodolibet competens penitus
 amittant, & singulares personas easque illi in praemissis cohaerentes & cernentes excom-
 municamus, & nihilominus omnes & singulos iudices laicos & laicales personas post-
 quam exceptum fuerit de non jurisdictione eorum, aut evidenter appareat ejusmodi
 cognitionem ad eos de jure non spectare, talia praesumentes vel ratam habentes, vel
 eis facientes, dantes auxilium vel favorem, cujuscumque dignitatis gradus vel con-
 ditionis existant, excommunicationis sententiam incurtere volumus ipso facto, nul-
 losque ab iisdem sententis per alium quam per Romanum Pontificem praeterquam
 in mortis articulo absolvi valeant sive possint, quodque etiam procurator fiscalis cau-
 sarum curiae camerae Apostolicae contra culpabiles in praemissis desuper summarie
 informatione praehabita, se vel alium seu alios agere & procedere possit & valeat. Ha-

constitutionis verba, quæ non solum ligat in Urbe, sed etiam per totum orbem, quia quælibet ordinatio Papæ habet vim legis generalis, ut dicit Geminianus, in cap. fin. in 2. vob. per illum textum de hæret. in 6. & idem Paulus de Eleazar. in præmio Clementinum Ecclesiarum & orbis, nec requiritur inquit, quod in singulis locis fiat publicatio & ejusdem sententiæ est Gomes. in præmio reg. Cancell. & Nau. cons. 1. de cons. Quare ut multa in pauca conferam, redeamque unde diverti, iterum concludo, conservatorem in prima instantia de causis exemptorum sive active seu passive posse cognoscere, quod præter præcitas respondit Navar. cons. 4. de offic. del. atque id ex iure scripto & moribus observari in Francia refert Nicolaus Boerius, ad consuet. Bivar. in 2. §. 3. glo. 4. multo magis verò in conservatoria Abb. S. Laurentii à S. D. N. Papa concessa, hujus verba adeò sunt clara, perspicua & certa, ut nulla interpretatione in ambiguum dubiumve sensum contorqueri possunt. Quibus rationibus moti clarissimi Domini bene prudenterque fecerint, & æquo Jure quod dicitur judicaverint, si juxta desiderium nostrum tot pragmaticorum responsis comprobatum pronuntient.

Q U Æ S T I O C X V I I I .

Scholaris Lovaniensis an possit coram conservatore Privilegiorum suæ academice evocare & convenire alterius academice scholarem aut exemptum.

Proposita fuit mihi nuper hæc quæstio, in qua respondi non posse. Porro quia responsum illud non pauca in jure forensique usu non infrequentia complectitur, censui ne actum agam, illud unicuique librandum proponere, ac alterius cuiusvis acutius meliusque sentientis iudicio subijcere.

C O N S I L I I S U M M A R I U M .

1. Conservatores Lovaniensium privilegiorum jurisdictionem non habent in exemptos cleri secundarii diocesis Leodiensis.
2. Scholaris unius Academia, à scholaribus alterius Academia non potest evocari.
3. Privilegium cleri secundarii est validius privilegio scholarum.
4. Privilegium commune est validius privilegio speciali.
5. Scholares forum rei sequi debent.
6. Scholares de sacro capiando, exempti verò de damno vitando certant.

Exem-